

Управлінські механізми державної інноваційної політики в умовах міграційної кризи та посилення соціо–еколого–економічних ризиків

Актуальність теми дослідження. Дослідження питання оцінювання управлінських механізмів державної інноваційної політики в умовах міграційної кризи та посилення соціо–еколого–економічних ризиків пояснюється відсутністю єдиного підходу до реалізації алгоритму даного процесу.

Постановка проблеми. Держава створює умови для підвищення науково–технологічного потенціалу країни, визначає пріоритети у сфері науково–технологічної діяльності і підтримує їх соціо–еколого–економічний розвиток через систему фінансово–кредитних та податкових інструментів, формує організаційні механізми інформаційного і ресурсного забезпечення інноваційної діяльності. Ці заходи здійснюються через державну інноваційну політику, що особливо актуально в умовах міграційної кризи та посилення соціо–еколого–економічних ризиків.

Постановка мети і завдань дослідження – дослідити управлінські механізми державної інноваційної політики в умовах міграційної кризи та посилення соціо–еколого–економічних ризиків.

Метод або методологія дослідження. В статті використано метод систематизації, класифікації й теоретичного узагальнення.

Презентація основного матеріалу (результати дослідження). Обґрунтовано, що головними перешкодами на шляху використання інноваційних процесів слід назвати: невисоку затребуваність інноваційної продукції на внутрішньому ринку; обмеженість централізованого фінансування і нестачу на підприємствах власних коштів; слабе залучення до господарського обігу об'єктів інтелектуальної та промислової власності й недостатнє забезпечення їх надійного захисту від несанкціонованого використання; недостатнє нормативно–правове забезпечення інноваційної діяльності та механізмів її стимулювання тощо.

Галузь застосування результатів. Результати дослідження можуть бути використані в практичній діяльності органів державної влади для посилення ефективності управлінських механізмів державної інноваційної політики.

Висновки за статтею. Доведено, що для України характерна залежність економічного зростання від експорту сировини та продукції з низьким ступенем переробки й, відповідно, низьким рівнем доданої вартості. У процесі дослідження напрямів участі держави у забезпеченні інноваційного процесу визначено три основні групи методів державного регулювання: безпосередня участь шляхом прямого фінансування державних науково–дослідних установ і організацій та державного замовлення за договірною тематикою; державні гранти та стипендії на проведення фундаментальних досліджень в умовах міграційної кризи та посилення соціо–еколого–економічних ризиків; податкові пільги і субсидії з метою стимулювання досліджень і впровадження їх результатів у виробництво.

Ключові слова: управлінські механізми, державна інноваційна політика, міграційна криза, соціо–еколого–економічні ризики, соціо–еколого–економічний розвиток.

БАРНА М.Ю., МЕЛЬНИК І.М.,
ТОПОРНИЦЬКА М.Я., ТУЧКОВСЬКА І.І.

Management mechanisms of the state innovation policy in the conditions of the migration crisis and the strengthening of socio–ecological and economic risks

Relevance of the research topic. The study of the evaluation of the management mechanisms of the state innovation policy in the conditions of the migration crisis and the increase of socio–ecological and economic risks is explained by the lack of a unified approach to the implementation of the algorithm of this process.

Formulation of the problem. *The state creates conditions for increasing the scientific and technological potential of the country, determines priorities in the field of scientific and technological activity and supports their development through a system of financial, credit and tax instruments, forms organizational mechanisms for information and resource provision of innovative activities. These measures are carried out through the state innovation policy, which is especially relevant in the conditions of the migration crisis and the strengthening of socio–ecological and economic risks.*

Setting the purpose and objectives of the study – *to investigate the management mechanisms of the state innovation policy in the conditions of the migration crisis and the strengthening of socio–ecological and economic risks.*

Research method or methodology. *The article uses the method of systematization, classification and theoretical generalization.*

Presentation of the main material (research results). *It is justified that the following are the main obstacles to the use of innovative processes: low demand for innovative products in the domestic market; limited centralized funding and lack of own funds at enterprises; weak involvement in the economic circulation of objects of intellectual and industrial property and insufficient provision of their reliable protection against unauthorized use; insufficient regulatory and legal support for innovative activity and mechanisms for its stimulation, etc.*

Field of application of results. *The results of the research can be used in the practical activities of state authorities to strengthen the effectiveness of the management mechanisms of the state innovation policy.*

Conclusions on the article. *It has been proven that Ukraine is characterized by the dependence of economic growth on the export of raw materials and products with a low degree of processing and, accordingly, a low level of added value. In the process of researching the directions of state participation in ensuring the innovation process, three main groups of state regulation methods were identified: direct participation through direct financing of state scientific research institutions and organizations and state procurement on a contractual basis; state grants and scholarships for conducting fundamental research in the conditions of the migration crisis and increasing socio–ecological and economic risks; tax benefits and subsidies for the purpose of stimulating research and implementing their results in production.*

Keywords: *management mechanisms, state innovation policy, migration crisis, socio–ecological and economic risks, development.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Головним сучасним суб'єктом безпечного інноваційного соціо–еколо–економічного розвитку національної економіки в цілому є держава, яка і визначає вибір відповідної політики. Держава створює адекватні умови для підвищення рівня науково–технологічного потенціалу, визначає конструктивні пріоритети у сфері науково–технологічної діяльності і підтримує їх соціо–еколо–економічний розвиток через систему міграційних, фінансово–кредитних та податкових інструментів, формує організаційні механізми інформаційного і ресурсного забезпечення інноваційно–безпекової діяльності. З цією метою створюється законодавче та інституційне відповідне забезпечення, яке встановлює правові, міграційні, економічні та організаційні адекватні умови нау–

ково–технічної та інвестиційної діяльності, визначає порядок і адекватні умови надання підтримки сучасним суб'єктам інноваційно–безпекової діяльності. Ці заходи здійснюються через державну інноваційну політику, що особливо актуально в умовах міграційної кризи та посилення соціо–еколо–економічних ризиків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Державна інноваційна соціо–еколо–економічна політика – це сукупність певних напрямів, форм і методів діяльності держави, спрямованих на створення взаємопов'язаних механізмів інституційного, ресурсного відповідного забезпечення підтримки та соціо–еколо–економічного розвитку інноваційно–безпекової діяльності, формування мотиваційних факторів активізації інноваційних процесів [8–10].

Місце і роль інноваційної соціо-еколого-економічної політики в структурі державного регулювання інноваційно-безпекової діяльності, зокрема за дослідженнями Дудар В.Т., Шумського А.В., Язлюк Б.О., визначаються особливостями інноваційного процесу як об'єкту регулювання, а відповідно – кінцевою метою реалізації управлінських механізмів державної інноваційної політики є формування інноваційного укладу національної економічної системи засобами досягнення високого рівня безпечного інноваційного соціо-еколого-економічного розвитку [1–2; 7; 11]. Багато науковців характеризують державну політику безпечного інноваційного соціо-еколого-економічного розвитку як систему науково-технічних, екологічних, виробничих, міграційних, управлінських, організаційних, фінансових і інших заходів з ініціювання інноваційних процесів і підвищення рівня їх економічної і соціальної ефективності. Тобто, інноваційна соціо-еколого-економічна політика – це діяльність, пов'язана з відповідним забезпеченням умов створення конкурентоспроможних новацій з їхньою подальшою комерціалізацією і використанням [3–6], що в умовах міграційної кризи та посилення соціо-еколого-економічних ризиків потребує подальшого дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання) – дослідити управлінські механізми державної інноваційної політики в умовах міграційної кризи та посилення соціо-еколого-економічних ризиків.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Державна політика безпечного інноваційного соціо-еколого-економічного розвитку поєднує науку, техніку, підприємництво, маркетинг і безпекове управління, тому вже містить у собі науково-технічну політику. Необхідність розглядати науково-технічну політику як складову політики безпечного інноваційного соціо-еколого-економічного розвитку обумовлено тим, що сучасний інноваційний процес включає найважливішу й обов'язкову стадію – стадію виробництва нового знання. Такий підхід характерний для країн ЄС. Сучасна науково-технічна політика трактується, насамперед як складова частина загальної інтегральної безпекової політики сприяння інноваційному соціо-еколого-економічному розвитку в його розширеному розумінні, що включає формування рамкових умов, які сприяють процесу

утворення стійких соціально-економічних зв'язків між його різними ланками, допомозі співробітництву між наукою і промисловістю [2].

Державна безпекова політика безпечного інноваційного соціо-еколого-економічного розвитку припускає як умову своєї ефективності передбачення реакції сучасних економічних суб'єктів на дію державних організацій. Ймовірними реакціями організацій, що беруть участь в інноваційному безпековому процесі в умовах міграційної кризи та посилення соціо-еколого-економічних ризиків можуть бути наступні: освоєння нових ринків, кооперація з іншими організаціями, поліпшення якості продукції, пошук партнерів і кредитів, виробництво нових товарів і т.п.

Безпекова політика інноваційного соціо-еколого-економічного розвитку – це складний і не позбавлений ризику сучасний інноваційний процес, хід якого визначається вихідними передумовами: безпековими, міжнародними, технічними, фінансовими, екологічними, міграційними, економічними і соціальними. Можна виділити тактичні й стратегічні аспекти політики безпечного інноваційного соціо-еколого-економічного розвитку. Заходи тактичного характеру спрямовані на підвищення рівня якості продукції й ефективності виробництва, а також на підвищення рівня інноваційного потенціалу. Стратегічна складова політики безпечного інноваційного соціо-еколого-економічного розвитку полягає в можливості розробки й реалізації довгострокових інноваційних програм і проектів, що забезпечують досягнення глобальних цілей в умовах міграційної кризи та посилення соціо-еколого-економічних ризиків.

Реалізація політики безпекового інноваційного соціо-еколого-економічного розвитку в умовах міграційної кризи й посилення критичних ризиків має передбачити: розробку і апробацію програм інноваційно-безпекової діяльності; діагностику динаміки розробки інновацій й їх упровадження; аналіз інноваційних проектів; проведення уніфікованої безпекової інноваційної політики; чітку координацію інноваційно-безпекової діяльності; адекватне забезпечення екологічними, фінансовими та матеріально-технічними ресурсами; актуальне забезпечення розробок інновацій кваліфікованими кадрами; утворення строкових цільових груп з вирішення власних інноваційних проблем.

Основними принципами державної політики інноваційного безпекового розвитку в умовах мі-

граційної кризи та посилення соціо–еколого–економічних ризиків є: інтеграція джерел інвестицій із інноваційним рішенням; бестрокове прогнозування інноваційної та міграційної ситуацій; системне упровадження соціо–еколого–економічних технологій у інтегрованих сферах бізнесу; узагальнений технічний, технологічний та фінансовий аналізи результатів нововведень та оцінка ризиків.

У системі безпекового еколого–інноваційного процесу основне значення має еколого–інноваційний потенціал, що є стратегічним фактором результативності та ефективності функціонування. Інноваційна безпекова політика в умовах міграційної кризи та посилення соціо–еколого–економічних ризиків має регламентувати порядок господарської активності для визначення підходів інтенсифікації інноваційних безпекових процесів і, зокрема, її мотивації. Безпекова політика інноваційного соціо–еколого–економічного розвитку зазвичай відбувається в двох напрямках. По–перше, це орієнтація на потреби ринку та споживача, по–друге – це формування й зміцнення інноваційної складової у ресурсному виробничому потенціалі, в тому числі й екологічному.

В умовах міграційної кризи та посилення соціо–еколого–економічних ризиків метою політики безпечного інноваційного розвитку є упровадження інновацій в роботу підприємств для відповідного забезпечення потреб замовників та оптимального завантаження потужностей виробництва. Політика інноваційного соціо–еколого–економічного розвитку регламентує складну систему безпекової, екологічної, міграційної, науково–технічної, маркетингової, управлінської, виробничої й економічної діяльності. Вона на мікрорівні реагує на ставлення керівництва до інноваційно–безпекової діяльності підприємств, визначає її напрямки, цілі, функції та форми діяльності структурних підрозділів у галузі інновацій. У межах даної безпекової політики визначаються стимули й методи управління мотивацією фахівців, які займаються розробкою та впровадженням інновацій [2].

Зважаючи на вищесказане, інноваційний безпечний соціо–еколого–економічний розвиток здійснюється на кількох рівнях: держави, регіонів або галузей, конкретних сучасних суб'єктах господарської діяльності. Перші два рівні становлять макрорівень безпекового управління, а останній – мікрорівень. Однак, інноваційний соціо–еколого–економічний безпечний розвиток на будь–яко–

му рівні – це нестандартний процес, перебіг якого можна спрогнозувати лише на основі поглиблених наукових досліджень із застосуванням сучасного теоретико–методологічного апарату.

Висновки

Доведено, що основними перешкодами використання інноваційних безпекових соціо–еколого–економічних процесів є: низька затребуваність інноваційної продукції на внутрішньому ринку; недостатність централізованого фінансування й нестача власних коштів на мікрорівні; недозалучення в господарський обіг об'єктів інтелектуальної власності й невідповідне забезпечення їх адекватного захисту від нерегламентованого використання; недостатнє відповідне нормативно–правове забезпечення інноваційно–безпекової діяльності й механізму її мотивації; недосконалість механізмів застосування податкового законодавства тощо. Визначено три основні групи методів державного регулювання безпекового інноваційного соціо–еколого–економічного процесу: пряме фінансування сучасних науково–дослідних установ і організацій, державне замовлення за договірною тематикою; державні гранти й стипендії з фундаментальних досліджень за умов міграційної кризи та посилення соціо–еколого–економічних ризиків; податкові пільги і субсидії для стимулювання досліджень і впровадження їх результатів у виробництво.

Список використаних джерел

1. Барна М. Ю., Ільїн В. Ю., Карпенко Є. В., Божко О. В. Удосконалення організаційної культури підприємства як елементу системи мотиваційного менеджменту в умовах реалізації безпекової політики кадрової безпеки, глобалізації та міграційних ризиків. Формування ринкових відносин в Україні. 2022. №2. С. 157–163.
2. Дудар В.Т., Шумський А.В., Язлюк Б.О. Ефективність інноваційного розвитку агропромислового виробництва: монографія. Тернопіль: Астон, 2013. 260 с.
3. Кукса І. М., Гнатенко І. А., Вараксіна О. В., Матієнко–Зубенко І. І., Черевко А. В. Моделювання колаборацією в інноваційних кластерах: безпекове управління інституціональними змінами, конкурентоспроможністю, фінансовою та логістичною інфраструктурою в умовах сталого соціо–еколого–економічний розвитку агропродовольчої сфери. Формування ринкових відносин в Україні. 2021. №10. С. 59–68.
4. Кукса І. М., Орлова–Курилова О. В., Кирилюк Є. М., Воронько–Невідніча Т. В. Державне регулювання та

самосоціо–еколого–економічний розвиток ефективної інноваційної системи безпекове управління реструктуризацією виробництва в умовах знаннєвої економіки, екологізації та синергетичної взаємодії підприємців. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 20. С. 5–9.

5. Шимановська–Діанич Л. М., Шкробот М. В., Бережна Ю. Г., Гнатенко І. А. Стратегічні орієнтири в плануванні діяльності інноваційно активного підприємства в умовах удосконалення податкової безпекової політики, інвестиційних ризиків та безпекове управління змінами в знаннєвій економіці. Формування ринкових відносин в Україні. 2022. № 1. С. 117–124.

6. Brockova K., Rossokha V., Chaban V., Zos–Kior M., Hnatenko I., Rubezhanska V. Economic mechanism of optimizing the innovation investment program of the development of agro–industrial production. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development. 2021. Vol. 43. No. 1. pp. 129–135.

7. Hnatenko I., Kuksa I., Prokopenko O., Naholiuk O. Management bases of modeling of business development state priorities: motivational–cognitive, socio–economic, stereotypical–behavioral factors. Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Економічні науки». Випуск 3. 2021. С. 58–64.

8. Mazur N., Khrystenko L., P6sstorov6 J., Zos–Kior M., Hnatenko I., Puzyrova P., Rubezhanska V. Improvement of Controlling in the Financial Management of Enterprises. TEM Journal. 2021. Vol. 10. Issue 4. pp. 1605–1609.

9. Rossokha V., Mykhaylov S., Bolshaia O., Diukariev D., Galtsova O., Trokhymets O., Ilin V., Zos–Kior M., Hnatenko I., Rubezhanska V. Management of simultaneous strategizing of innovative projects of agricultural enterprises responsive to risks, outsourcing and competition. Journal of Hygienic Engineering and Design. 2021. Vol. 36. pp. 199–205.

10. Zos–Kior M., Shkurupii O., Fedirets O., Shulzhenko I., Rubezhanska V. Modeling of the Investment Program Formation Process of Ecological Management of the Agrarian Cluster. European Journal of Sustainable Development. 2021. Vol. 10. Issue 1. pp. 571–583.

11. Stolyarov V., P6sstorov6 J., Zos–Kior M., Hnatenko I., Petchenko M. Optimization of material and technical supply management of industrial enterprises. Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu. 2022. No. 3(189). pp. 163–167.

References

1. Barna M., Ilin V., Karpenko Y., Bozhko O. (2022). Improving the organizational culture of the enterprise as an element of the system of motivational management in the implementation of personnel security policy, glo-

balization and migration risks. Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini [Market Relations Development in Ukraine], 2, 157–163.

2. Dudar V.T., Shumskiy A.V., Yazlyuk B.O. Effectiveness of innovative development of agro–industrial production: monograph. Ternopil: Aston, 2013. 260 p.

3. Kuksa I., Hnatenko I., Varaksina E., Matiienko–Zubenko I., Cherevko A. (2021). Modeling collaboration in innovation clusters management institutional changes, competitive, financial and logistic infrastructure under sustainable development agricultural and food sector. Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini [Market Relations Development in Ukraine], 10, 59–68.

4. Kuksa I., Orlova–Kurilova O., Kyryliuk Ye., Voronko–Nevidnycha T. (2021). State regulation and self–development of an effective innovative management system for production restructuring in the conditions of knowledge economy, greening and synergetic interaction of entrepreneurs. Investytsiyi: praktyka ta dosvid [Investments: practice and experience], 20, 5–9.

5. Shymanovska–Dianykh L., Shkrrobot M., Yuliya B., Hnatenko I. (2022). Strategic guidelines in planning the activities of an innovative enterprise in terms of improving tax policy, investment risks and change management in the knowledge economy. Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini [Market Relations Development in Ukraine], 1, 117–124.

6. Brockova K., Rossokha V., Chaban V., Zos–Kior M., Hnatenko I., Rubezhanska V. (2021). Economic mechanism of optimizing the innovation investment program of the development of agro–industrial production. Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development, 43.1, 129–135.

7. Hnatenko I., Kuksa I., Prokopenko O., Naholiuk O. (2021). Management bases of modeling of business development state priorities: motivational–cognitive, socio–economic, stereotypical–behavioral factors. Visnyk Cherkas'koho natsional'noho universytetu imeni Bohdana Khmel'nyts'koho. Seriya «Ekonomiczni nauky» [Bulletin of the Cherkasy National University named after Bohdan Khmelnytskyi. Series «Economic Sciences»], 3, 58–64.

8. Mazur N., Khrystenko L., P6sstorov6 J., Zos–Kior M., Hnatenko I., Puzyrova P., Rubezhanska V. (2021). Improvement of Controlling in the Financial Management of Enterprises. TEM Journal, 10.4, 1605–1609.

9. Rossokha V., Mykhaylov S., Bolshaia O., Diukariev D., Galtsova O., Trokhymets O., Ilin V., Zos–Kior M., Hnatenko I., Rubezhanska V. (2021). Management of simultaneous strategizing of innovative projects of agricultural enterprises responsive to risks, outsourcing and competition. Journal of Hygienic Engineering and Design, 36, 199–205.

10. Zos–Kior M., Shkurupii O., Fedirets O., Shulzhenko I., Rubezhanska V. (2021). Modeling of the Investment Program Formation Process of Ecological Management of the Agrarian Cluster. *European Journal of Sustainable Development*, 10.1, 571–583.

11. Stolyarov V., P6sztorov6 J., Zos–Kior M., Hnatenko I., Petchenko M. (2022). Optimization of material and technical supply management of industrial enterprises. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 3(189), 163–167.

Дані про авторів

Барна Марта Юрївна,

д.е.н., професор, перший проректор, Львівський торговельно–економічний університет, м. Львів, Україна

Мельник Ірина Миколаївна,

д.е.н., професор, професор кафедри туризму та готельно–ресторанної справи, Львівський торговельно–економічний університет, м. Львів, Україна

Топорницька Марія Ярославівна,

к. геогр. н., доцент, доцент кафедри туризму та готельно–ресторанної справи, Львівський торговельно–економічний університет, м. Львів, Україна

Тучковська Ірина Іванівна,

к.е.н., доцент, доцент кафедри туризму та готельно–ресторанної справи, Львівський торговельно–економічний університет, м. Львів, Україна

Data about the authors

Marta Barna,

Dr. Sc. (Econ), Professor, Vice Rector, Lviv University of Trade and Economics, Lviv, Ukraine

Iryna Melnyk,

Dr. Sc. (Econ), Professor, Professor of the Department of Tourism and Hotel and Restaurant Business, Lviv University of Trade and Economics, Lviv, Ukraine

Mariia Topornytska,

PhD in Geography, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Tourism and Hotel and Restaurant Business, Lviv University of Trade and Economics, Lviv, Ukraine

Iryna Tuchovska,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Tourism and Hotel and Restaurant Business, Lviv University of Trade and Economics, Lviv, Ukraine

УДК 330.322:631.11:338.1

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6957126>

ЖИВКО З.Б., ОВЕЧКИНА О.А.,
РОДЧЕНКО С.С., САКУН Л.М.

Інноваційна модель стратегічного розвитку в управлінні безпековою економікою в умовах посилення зовнішньоекономічних зв'язків та діджиталізації

Актуальність теми дослідження. Дослідження питання інноваційної моделі стратегічного розвитку в управлінні безпековою економікою в умовах посилення зовнішньоекономічних зв'язків та діджиталізації обумовлюється відсутністю єдиного підходу до реалізації алгоритму даного процесу.

Постановка проблеми. В Україні застосовується переважно пряме бюджетне фінансування державних наукових структур, однак на наукові дослідження виділяється недостатньо коштів. Низький рівень інноваційної культури призводить до того, що науково–технологічна та інноваційна сфера трактується державними управліннями як соціальна або як чисто витратна. Тобто формування інноваційної моделі стратегічного розвитку в управлінні безпековою економікою в умовах посилення зовнішньоекономічних зв'язків та діджиталізації є надто актуальним напрямком наукових досліджень.

Постановка мети і завдань дослідження – дослідити інноваційну модель стратегічного розвитку в управлінні безпековою економікою в умовах посилення зовнішньоекономічних зв'язків та діджиталізації.

Метод або методологія дослідження. В статті використано метод систематизації, класифікації й теоретичного узагальнення; графічний метод.

Презентація основного матеріалу (результати дослідження). Доведено, що основними елементами системи інноваційної моделі стратегічного розвитку в управлінні безпековою економікою